

Recenzijski izvod

O duši in Jeruzalemu

Marko Uršič: Romanje za Animo

Marko Uršič je prozist, a tudi filozof, eden najvidnejših mlajše generacije.

Zdaj je (pri Cankarjevi založbi) izšla njegova nova knjiga, podnaslovljena »roman-dnevnik« in z naslovom »Romanje za Animo«. Vsekakor je to leposlovno besedilo, ki pa vsebuje nemalo tistega, čemur se je reklo »esejizem«, refleksivni pretres izbrane teme ali »problema«, toda dodati je, da je Uršič svoj razmislek neredko zgostil oz. poglobil in s tem mestoma dosegel raven filozofskega diskurza. Njegov tekst tako valovi od zunanje (deloma potopisne) deskripcije, preko poetične govorice do filozofsko-logičnih sklepanj in razmišljanj, s katerimi je osvetljeno jedro stvari, to je bistvo nekega življenja, tistega, ki ga živi glavni lik pripovedi.

»Romanje za Animo« je netradicionalna knjiga, pri čemer je zanimivo, da ohranja eno izmed osrednjih značilnosti prozne pisave – zgodbo, a jo oblikuje na nekoliko poseben način. V tej zgodbi, ki je zelo premišljena in premišljeno zaključena (v tem zapisu o tem ni mogoče širše govoriti), gre za intelektualca, ki se na poti iz Indije ustavi v Jeruzalemu, tu sreča arabsko-judovsko dekle Animo, se v njo zaljubi in v izraelskem mestu preživi dobre tri mesece. Nekega dne se v njegovem najetem stanovanju pojavi preganjani palestinski terorist, zaradi katerega se nato še sam znajde v »zaporu« (ugrabijo ga palestinski teroristi), po logiki ilegalnega boja tamkajšnjih odpornikov pa se spet znajde na prostosti, vendar se zveza z Animo pretrga. Naš glavni lik, ki ves čas piše svoj dnevnik oz. dela »zapiske«, se na poti domov, pone sreči, njegove tekste nato pripravi za objavo M. U., ki pa se mu ob njihovem prebiranju in urejanju vse bolj zdi, da jih je spisal on sam...

Ze to slednje ob drugem priča o tem, da je v zgodbi nekaj prvih, zaradi katerih je moč reči, da ne gre več za klasično fabuliranje, temveč za pisanje, ki se želi dogajati predvsem »v jeziku« in ni več običajen posnetek ali obnova življenja.

V zapisu o »Romanju za Animo« bi v tej zvezi bilo zanimivo izpostaviti oblikovalske postopke Uršičeve proze (o samem pisanju je v knjigi precej govora), toda v tem okviru kaže opozoriti predvsem na vsebinski predel, na miselni in čutenjski vozal glavnega lika (ki mu Anima pravi Animus). Kakšen lik je to? Ze okoliščina, da je bil v Indiji, kjer je iskal drugačno duhovno razsežnost od evropske, priča o tem, da je Animus senzibilen, izobražen razumnik, eden tistih (mladih), ki svoj smisel išče v utemeljevanju duhovnih koordinat bivanja, srečujoč se pri tem s transcendenco, »onim svetom« in seveda »dušo«. – »Romanje...« je pravzaprav pripoved o »duši« (že dekletovo ime ~~Anima~~ kaže ne to); ni torej toliko ljubezenska zgodba kot izpoved o svetu, kakor ga je doživljal človek, ki jemlje »slovo od mladosti«, v ta svet pa so zajete tako erotika kot smrt, Bog, večnost, sanje... Radikalnost, s kakršno so zastavljena vprašanja o njih, in prizadetost, s kakršno se jih Animus loteva, sta v slovenski sodobni prozi redki. Nekajkrat govor o zvezi z njimi prehaja v ekstatičnost, ki spominja na pretresenost, s katero so nekoč pesniki izklicevali podobe mitske preteklosti (antike). Ta plast pričujočega dela je tedaj izražena nadvse občuteno in poglobljeno. Vendar je po drugi strani tudi »hermetična« – seveda z vidika bralca, ki ga mikajo »lažja čtiva«. Zato se bo morda raje ustavljal ob pasusih, ki zadevajo vnanji del pripovedi (o Jeruzalemu, Indiji...), pa tudi onih, ki prikazujejo odnos med zaljubljenecema. A tudi tu ne bo prevečkrat prišel na »svoj račun« – ne le da je že mestoma dialog med njima na (visoki) ravni »duše« – odnos med njima tudi ne kaže morebitnih šokantnih napetosti (menda le en »prepir«), ne kakšne druge slikovitosti ali nenavadnosti. Morda je ta odnos premalo diferenciran, to je, s premajhno paleto stanj, ki se lahko dogajajo med partnerjema.

A to je nemara razumljivo... Težnja knjige je pač druga, v območju »duše« oz. eksistencialni sestavini življenja, temu pa je podrejen ves pripovedni napor. Le-ta je več kot zanimiv še z ene plati: Uršič je celotno besedilo prepletel s mnogimi miselnimi drobci iz znamenitih »svetih knjig«, kot so sveto pismo, kuran idr., pri tem pa citati (na katere je razvidno opozorjeno) presenetljivo živo vstopajo v tkivo pisave. Je to postmodernistični postopek? Kakorkoli: izkazal se je za tvornega, saj je prispeval k temu, da je tekst vznemirljivejši, po drugi strani pa je bralca spomnil na transzgodovinsko razsežnost človekovega duha. Ne samo, da ga ta razsežnost pomembno določa, z njeno pomočjo je tudi mogoče »graditi« sodobno zavest – in pisati knjige, kakršna je ta, ki je pred nami.

JOŽE HORVAT